

remissvar
registrator@msb.se.

Diarienummer MSB 2018-01478-31

Stockholm 2018-12-14

Remissvar avseende MSB:s förslag för stärkt arbete mot hem- och fritidsolyckor

MSB 2018-01478-31

Övergripande synpunkter på förslagen

Brandskyddsföreningen anser att rapporten beskriver ett viktigt problemområde och i stort ger en bra, om än begränsad, analys av brister som behöver åtgärdas.

- Vi anser framförallt att MSB har såväl mandat som kompetens att ta en tydlig ledande roll inom området. De föreslagna åtgärderna liksom de föreslagna benämningarna ”nationell samordnare” respektive ”nationell plattform” ter sig i ljuset av detta onödigt passiva eller diffusa.
- Bättre tillgång till och analys av skadedata utgör en helt nödvändig förutsättning för inriktning, uppföljning och utvärdering av ett systematiskt skadepreventivt arbete. Här utgör arbetet inom trafiksäkerhetsområdet ett föredöme som bör få en naturlig efterföljd inom hem- och fritidsområdet. Vi anser att hela personskadeområdet bör ges en ökad statlig samordning, inte minst när det gäller datahantering avseende skador inom hem- och fritid, där det trots de stora kostnader och avsevärda lidande som området omfattar, avsätts mycket begränsade resurser för datainsamling jämfört med exempelvis trafikområdet.
- Att åtgärda legala och praktiska hinder för att möjliggöra utbyte och samlad analys av skadepreventiva data är en mycket angelägen åtgärd.
- Rapporten är ”myndighetstung” Vi saknar ambitioner om offentlig-privat samverkan, respektive ett innovations- och incitamentsinriktat perspektiv på hur den framtida säkerheten kan förstärkas. En utökad sådan samverkan med stora inslag av nytänkande torde vara en förutsättning för att lösa nuvarande och kommande utmaningar. Begreppet ”systemutformare” som används inom trafiksäkerhetsarbetet bör med fördel kunna finna sin tillämpning även inom säkerhetsarbetet rörande hem- och fritidsolyckor.

- Vi anser att beskrivningen av den samhällsekonomiska belastningen av skadorna inom området förtjänar att lyftas fram tydligare. Det finns en inbyggd tragik i nuvarande, reaktiva, förhållningssätt till personskador inom hem- och fritidsområdet, där mycket stora resurser läggs på att vårda och ”reparera” offer för händelser som i många fall kan förebyggas med en betydligt lägre resursinsats.
- Vi saknar kopplingar till forskning, och menar att uppbyggnad av en miljö på ett universitet med inriktning mot epidemiologisk bevakning, skade- och dataanalys samt utvärdering vore en synnerligen naturlig åtgärd. Genom att en sådan miljö kan arbeta under tillämpning av forskningssekretess torde en hel del av de legala hindren för tillgång till och samanalys av data från olika källor kunna övervinnas. En sådan satsning borde kunna finansieras genom en förhållandevis liten omprioritering av MSB:s befintliga forskningsmedel. En naturlig hemvist för en sådan miljö skulle vara Centrum för personsäkerhet vid Karlstads universitet, en centrumbildning som MSB anlitat för projekt under en följd av år. Här finns även möjlighet att via en ”personalunion” med forskningsmeriterade medarbetare vid MSB säkerställa en god kunskapsöverföring till myndigheten och aktörsnätverket för skador inom hem- och fritidsområdet.

Vi vill i detta sammanhang även hänvisa till de mer detaljerade synpunkter avseende statistikhantering inom räddningstjänsten som vi framfört i vårt remissvar(bifogas) på betänkandet SOU 2018:54 En effektivare kommunal räddningstjänst.

Synpunkter på enskilda avsnitt

1.4.2 Avgränsningen till plötsliga händelser

Vi kan å ena sidan förstå resonemanget, men vill påtala att avgränsningen i många avseenden framstår som problematisk. Ett MSB närliggande problemområde, låt vara att detta betecknas som tillhörande ”krisområdet”, utgörs av ändrad hotbild till följd av klimatförändringar. Ett tydligt exempel på detta utgörs av värmeböljor, där MSB i somras självt varnande för riskerna, och där Folkhälsomyndigheten nyligen rapporterade indikationer på en påtaglig överdödlighet under de varmaste veckorna. Att genom den gjorda avgränsningen fransäga sig ambitionen att kunna följa och förstå en sådan troligen växande problematik, som dessutom så tydligt kan antas beröra hem- och fritidsområdet, ter sig märkligt.

1.4.3 Avgränsningen till oavsiktliga händelser

Här delar vi helt rapportens analys. Uppdelningen mellan oavsiktliga eller avsiktliga händelser kan närmast betecknas som helt irrelevant från ett systematiskt och modernt skadepreventionsperspektiv.

2.1 Bakgrund och omfattning

Avsnittet ger i sig en god överblick av problemområdet vid en strikt tolkning av uppdraget. Dock anser vi att viktiga aspekter trots allt saknas. Exempelvis skadornas samhällsekonomiska konsekvenser. Även om liv- och hälsa har ett omätligt egenvärde, som mycket av rådande lagstiftning är avsedd att skydda, utgör den samhällsekonomiska belastningen av skadorna ett trots allt ett starkt motiv för ett förstärkt och samordnat arbete mot hem- och fritidsolyckor.

Det vill säga, om det går att såväl skydda liv och hälsa och samtidigt göra samhällsekonomiska vinster genom ett mer proaktivt säkerhetsarbete, baserat på data, analys och utvärdering, så utgör detta ett ytterligare argument för de förslag som rapporten för fram. Rapporten tar upp detta resonemang i avsnittet 4.2, men på ett i vårt tycke alltför passivt sätt. Vi anser alltså att avsnittet 2.1 borde kompletteras med underlag om den samhällsekonomiska belastningen, underlag som MSB redan publicerat i andra sammanhang, samt att skrivningarna i avsnittet 4.2 ges en mindre defensiv karaktär.

2.2 Samhällets förebyggande arbete

Vi anser att rapporten ger en god bild av den splittrade ansvarsfördelningen på myndighetssidan. Frågan är dock vad som kan avses med ”Samhällets...”. Vi menar att det i huvudsak är det offentliga arbetet som beskrivs, men att detta arbete redan nu, och alltmer framgent, behöver kompletteras med en vidare syn på hur och av vem som säkerhet skapas.

Vi anser att om inte ett ändrat tankesätt införs i detta avseende, kan olycksbilden snarare komma att försämrats i det framväxande mer komplexa samhället, med en blixtnabb teknikutveckling och en stor andel av befolkningen i höga åldersskikt. Självklart utgör lagstiftningen en miniminivå som det offentliga bör upprätthålla. Likaså är framtagandet och tillgängliggörandet av personskadedata en synnerligen viktig uppgift, där en avsevärd resursförstärkning borde ske inom hem- och fritidsområdet.

Det vi framförallt saknar är ambitioner om offentlig-privat samverkan, respektive ett innovations- och incitamentsinriktat perspektiv på hur den framtida säkerheten kan förstärkas. Återigen finns skäl att hänvisa till trafiksäkerhetsområdet, där begreppet ”systemutformare” används för att identifiera de aktörer, privata som offentliga, som har ett ansvar för den miljö som trafikanterna vistas i. Utvecklingen av allt säkrare fordon är i första hand inte drivet av lagstiftning, utan av bil tillverkarna utifrån

innovations- och marknadsmässiga perspektiv. Vi tror att hem- och fritidsområdet skulle vara väl betjänt av en ”huvudman” som tog ansvar för att starta sådana processer.

2.3 Systematisk aktörssamverkan/2.4 Erfarenhetsåterföring och statistik

Se även synpunkter under 2.2 ovan.

Här vill vi endast förstärka och förtydliga de kommentarer vi tidigare lämnat till MSB i ärendet.

Vi ser ett stort behov av en ”miljö” som möjliggör samlad analys av data från flera källor. Stor möda läggs på insamling och deskriptiv statistik, men det potentiellt stora värdet ligger enligt vår uppfattning i en analysmiljö där forskare och inblandade aktörer kan ta del av den samlade datamängden under bibehållande av nödvändig sekretess. Till exempel kan förbättrade kostnads-nyttoanalyser på brandområdet endast åstadkommas genom en systematisk matchning och analys av data från flera källor, exempelvis från MSB och försäkringsbranschen, något som fortfarande är i princip ogörligt.

Att koppla oberoende utvärderingskompetens till en sådan miljö är ett naturligt steg, eftersom en viktig del av det ständiga förbättringsarbetet inom säkerhetsområdet går ut på att studera vilka åtgärder som ”lönar sig”. Motsvarande tankegångar framförs i SOU 2018:79 Analyser och utvärderingar för effektiv styrning. Nämnda utredning tar sin utgångspunkt i regeringens styrning av myndigheterna, men vi menar att en sådan funktion inom skadeområdet även skulle gagna, och behöva samarbeta med, andra samhällsaktörer för att en god samlad bild samt uppföljnings- och utvärderingsverksamhet ska erhållas.

Vi har svårt att avgöra om förslagen i denna utredning kommer att realiseras, och under alla omständigheter kommer detta sannolikt att ta ett antal år. Vidare inses att nödvändiga åtgärder för att komma till rätta med sekretessproblematik etcetera även dessa kommer att ta sin rundliga tid.

Vi föreslår därför att en ”miljö” för epidemiologisk bevakning, skade- och dataanalys samt utvärdering inrättas vid en forskningsinstitution för att kunna bedriva verksamheten under tillämpning av forskningssekretess. Förebilder för sådana miljöer finns såväl i Sverige (NASP) som utomlands, exempelvis SmartRisk i Canada. Med tanke på den kompetensuppbyggnad som MSB under lång delfinansierat på Karlstads universitet (Centrum för personsäkerhet) finns god anledning att se just KaU som en lämplig kandidat för en sådan miljö. Här finns även möjlighet att via en ”personalunion” med forskningsmeriterade medarbetare vid MSB säkerställa en god kunskapsöverföring till ett aktörsnätverk på myndighetssidan.

3 Inkomna kommentarer och förslag

Vi är tveksamma till begrepp såsom ”nationell samordnare” eller ”nationell plattform”, och tycker att mer etablerade begrepp, exempelvis ”samordningsansvarig myndighet”, ”huvudman” eller liknande vore bättre. Vi anser att MSB naturligen bör ta denna roll, det finns det fog för detta redan i myndighetens befintliga instruktion, ansvar inom barnsäkerhetsområdet etc.

4. Analys av styrkor och förbättringsområden

4.1 Ansvar och ansvarsområden

Se kommentarer under 2.2 ovan

4.2 Samhällsekonomiska konsekvenser

Som framgår av våra synpunkter under 2.2 ovan anser vi att detta perspektiv är synnerligen viktigt och att skrivningarna därför bör ges en betydligt mer proaktiv karaktär.

4.3 Statistik, sekretess och personuppgifter

Som vi framförde i vårt svar i den tidigare enkäten anser vi att SOS Alarm är en viktig samhällsaktör som sitter på ”nycklarna” för att möjliggöra en samordning av skadedata från olika källor. Denna viktiga funktion bör lyftas fram tydligare.

Vidare anser vi att alla initiativ för att lösa den smått bisarra situationen, där av vissa myndigheter insamlat material inte får användas av andra myndigheter för att fullgöra dessas författningenliga uppdrag, bör välkomnas.

5. Åtgärdsförslag

Som framgått under 2.2 ovan, tror vi genuint att det är i breda nätverk som framtidens säkerhetsarbete behöver bedrivas. Vi vill dock återigen betona att det finns starka skäl att i tanken gå långt utöver de traditionella myndighetsnätverken (central-regional-lokal) och i ökad utsträckning involvera ”systemutformare” och innovationsmekanismer från näringslivet.

Även om Brandskyddsföreningen naturligen välkomnar särskilda insatser inom området individanpassat brandskydd, anser vi att detta enda åtgärdsförslag ter sig något obalanserat i förhållande till uppdragets spännvidd över hela skadepanoramats inom hem- och fritidsområdet.

Rörande åtgärder inom befintlig ram saknar vi kopplingar till forskning, exempelvis avseende skadeanalys och utvärdering av pågående åtgärder. Här finns ju befintliga resurser inom MSB för forskningsändamål. Även om det är svårt att ställa olika

riskområden mot varandra, bör enligt vår uppfattning en större andel av det totala forskningsanslaget kunna avsättas för sådan forskning som stöder säkerhetsarbetet inom hem- och fritidsområdet. Den totala skadebördan talar starkt för en sådan omprioritering. En sådan satsning skulle lämpligen ske i form av en miljöuppbyggnad enligt 2.3/2.4 ovan. Vi är övertygade att myndigheten med relativt– i förhållande till det totala forskningsanslaget – små medel skulle kunna skapa mycket stor nytta för alla berörda aktörer och ytterst kunna bidra till minskat lidande och lägre samhällskostnader.

Brandskyddsföreningen

Anders Bergqvist
Generalsekreterare

Thomas Gell
Forsknings- och innovationschef